

30 DE ANI DE (IN)DEPENDENȚĂ A PRESEI DIN REPUBLICA MOLDOVA. VALORI ȘI TENDINȚE

Mariana TOACĂ

CZU: 070(478)(091)

marianatoaca@gmail.com

Odată cu obținerea independenței, în Republica Moldova s-au atestat un șir de schimbări importante în toate domeniile vieții sociale. Aceste schimbări au generat în societate un șir de reacții, ele fiind atât pozitive cât și negative. Reacții cu privire la informarea în masa a oamenilor cu știri din domeniul economic, social, politic, cultural. Aceste reacții au venit în urma libertății de exprimare a mass-mediei, pe de o parte, și pe de alta, a libertății de exprimare a individului, principalul motiv fiind informația.

Cercetarea activității evolutive a instituțiilor de presă a mass-mediei din Republica Moldova scoate în evidență transformările rapide și spectaculoase care au avut loc în perioada posttotalitară. Domeniul comunicațional din țara noastră a fost marcat de spulberarea monopolului unui singur partid, afirmarea pluralismului de opinii, afirmarea legilor economiei de piață, apariția sectorului privat etc. Publicațiile periodice ale aceluia moment au exprimat nevoia de eliberare, de solidarizare, au devenit un instrument combativ împotriva vechiului regim și o tribună de răspândire și de implementare a noilor standarde democratice. Transformările calitative și cantitative au fost determinate de diverși factori de origine economică, culturală, dar mai cu seamă politică. Factorul politic fiind totuși determinant pentru sistemul mass-media și până azi.

Pe parcursul a 30 de ani din moment ce Republica Moldova a devenit stat integru și indivizibil, iar instituțiile și structurile de aici au pornit pe calea democratizării, presa a cunoscut mai multe perioade de reorganizare:

– Deideologizarea și depolitizarea presei. Este perioada când presa iese de sub tutela Partidului Comunist și face primii pași în direcția unei presei libere și democratice. În acest sens, instituțiile media își modifică total sau parțial titlul, motto-ul, sigla și, desigur, politica editorială. Jurnaliștii încep să se descătușeze de mentalitatea șablonată și încearcă să deprindă primele modalități de reflectare obiectivă a realității.

– Apariția primelor instituții media independente. Doar că în perioada imediat următoare când partidul agrar devine partid de guvernământ încearcă să readucă presa la vechea ei condiție – instrument docil de reflectare a intereselor puterii.

– Consolidarea presei independente și apariția primelor ONG-uri de profil, tot atunci are loc delimitarea netă dintre interesele ziarelor private și a celor de stat, publicațiilor consiliilor raionale care urmăresc promovarea imaginii puterii locale și centrale, precum și intimidarea presei independente.

De asemenea, anume în această perioadă se constituie prima asociație obștească – Asociația Presei Independente, care întrunește și susține mijloacele de informare locale neafiliate politic și care devine primul organ de promovare și reflectare a intereselor presei locale libere.

**Conferința științifică națională cu participare internațională
„Integrare prin cercetare și inovare”, USM, 10-11 noiembrie 2021**

– De rând cu zierele locale generaliste, independente și de stat, își face apariția un segment nou al presei de provincie. Este vorba despre zierele de tineret și zierele școlărești, care apar cu susținerea unor organizații neguvernamentale, precum ar fi Centrul de Jurnalism Independent, Asociația Presei Independente, Centrul Tânărului Jurnalist și tratează probleme locale de interes general, apolitic și dezinteresat.

– Perioada județelor, care a durat cinci ani a creat presă regională, care în unele raioane ale țării funcționează până astăzi.

– S-a înregistrat practica de editare a suplimentelor ziarelor naționale, care, din păcate, nu a avut sorți de izbândă.

– În anii de independență a Republicii Moldova, presa din UTA Găgăuzia și din raioanele de est ale republicii s-a dezvoltat pe un fâgaș aparte „Pe parcursul anilor, în regiune au fost făcute mai multe tentative de a edita publicații ce ar asigura pluralismul de opinii și ar fi libere de imixtiunile autorităților separatiste...”[2, p.676], dar toate aceste tentative au fost împiedicate de autoritățile separatiste. Presa transnistriană nu și-a schimbat statutul de propagator de idei nici până azi, în acest mod continuând editarea ziarelor de stat rămase de pe timpul Partidului Comunist al RSSM.

La fel și în UTA Găgăuzia, nu a rezistat decât o singură publicație privată, întrucât conducerea locală din această regiune nu s-a conformat cerințelor regulamentelor naționale.

– Odată ce a venit la conducerea statului *Alianța pentru Integrare Europeană* (AIE) cu un sistem nou de conducere, care pleda pentru democratizarea în masă a societății, inclusiv a presei, la un an de la formarea noului parlament, a fost adoptată *Legea nr.221 din 17.09.2010 privind deetatizarea publicațiilor periodice publice*, care prevede scoaterea ziarelor de sub influența statului, reformarea periodicelor finanțate din banii publici și transformarea acestora în instituții independente.

– Apariția instituțiilor media digitale a făcut ca să schimbe în totalitate mass-media din Republica Moldova, dar și în general în lume. La moment, nu există instituție media să nu dețină și varianta on-line a publicației. În această ordine de idei, presa on-line, dintr-o anumită localitate, regiune, țară informează întreg mapamondul, nu are granite, dar, totodată are și concurență mai mare..

– Cultura instituțională și politica editorială joacă un rol crucial în proiectarea principiilor de funcționare și în formarea identității profesionale, în particular, a jurnaliștilor și, în general, a instituției de presă. Aceste două componente, prin cerințele pe care le înaintează față de competențele și abilitățile profesionale ale angajaților, impun un set de valori profesionale și deontologice ce modelează conduitele profesionale comune unui tot unitar – colectivului redacțional. În decurs de 30 de ani de independență, redacțiile de presă au tot încercat să modernizeze instituțiile pe care le reprezintă, să reconceptualizeze politicile editoriale și grafice, să încurajeze jurnaliștii în elaborarea materialelor de investigație, în tendința spre libertatea de a se exprima, de a informa publicul despre tot ce se întâmplă în diferite structuri ale statului, în societate, fără a fi cenzurată informația. Independența se află în centrul oricărei declarații

pe principii etice privitoare la funcționarea presei, iar presa independentă trebuie să-și cultive acest rol, rezistând presiunilor de orice fel ale autorităților, ale anumitor grupuri de interese, ale unor persoane influente, ale celor care cumpără spațiu publicitar [3, p. 34]. Așadar, mass-media trebuie să reziste la presiuni și să-și demonstreze independența prin acțiuni concrete. Reformele democratice, procesul de trecere la economia de piață și principiile acesteia s-au resimțit în toate domeniile vieții publice din Republica Moldova, inclusiv în mass-media, doar „evoluția presei nu ilustrează, pur și simplu, ciclicitatea economică, ci dezvoltarea socială de ansamblu” [1, p. 281]. Astfel, procesele de renovare a realității sociale în etapa inițială a tranziției și-au găsit expresia calitativă și cantitativă în activitatea mijloacelor de informare în masă. Noile procese social-economice și politice care s-au manifestat atât în Republica Moldova, dar și în lume, la sfârșitul secolului trecut-începutul secolului prezent, în cei 30 de ani de independență, au marcat considerabil structurile mediatice naționale.

Referințe:

1. CUILENBUR, J.J. ș.a. *Știința comunicării*. București: Humanitas, 2004. 324 p.
2. MARIN, C. Mass-media. În: *Mass-media și activitatea editorială. Republica Moldova*. Chișinău: Enciclopedia Moldovei, 2009. 736 p.
3. O presă neîngrădită. În: *Agenția informațională a SUA*, 1997, nr. 2, pp. 14-38.
4. STEPANOV, G. *Potențialul informațional al presei din Republica Moldova*. Chișinău: CE USM, 2002. 88 p.
5. STEPANOV, G. Repere ale evoluției presei scrise din Republica Moldova. În: *Frontierele spațiului românesc în contextul european*. Oradea: Universitatea din Oradea, 2008, p. 410-421.
6. TOACĂ, M. Presa locală independentă în condițiile societății de tranziție. În: *Studia Universitatis. Seria „Științe sociale”*, 2009, nr. 8 (28), pp. 268-272.